

DÉNES VALÉRIA (1877-1915)**Lelátás az István toronyból, 1908**

Olaj, vászon, 80,5x80,5 cm

Jelezve jobbra lent: GDV.

Kezdő ár: 10 000 000 Ft / 33 333 EUR

Becsérték: 20 000 000 – 30 000 000 Ft
Estimated value: 66 667 – 100 000 EUR**DÉNES VALÉRIA RÖVID PÁLYAKÉPE**

A Szablya-Frischauf Ferenc budapesti szabadiskolájában tanuló, majd 1906-tól a nagybányai művésztelepen dolgozó Dénes Valéria későbbi férjével, Galimberti Sándorral szinte alkotói szimbiózisban élt. Érett stílusuk alig különböztethető meg egymástól. Pályájuk korán eltér a nagybányai társakétól, s 1910-től a francia képzőművészeti életben, Henri Matisse tanítványaikörében találjuk őket. Úgy tűnik, először ők kísérleteztek a felülnézetes tájbrázolással Nagybányán, mely később munkásságuk védjegyévé vált. Később Párizsban, valamint Hollandiában járva is általános e „rálátásos” beállítás a művészpár alkotásain. A kubizmusig jutó, analitikus – szintetizáló festésmódjuk egyedülálló értékeket mutat fel a hazai haladó irányzatok képviselői között. Az 1910-es évek derekán tragikusan korai halálukkal óriási űrt hagytak maguk után a magyar progresszív festészet addig egységes törekvéseiben.

A NAGYBÁNYAI VEDUTA-KÉPEK

A nagybányai kolónia életében 1907-től jelennek meg azok a rálátásos városképek, melyek elsősorban a fiatal neősok körében váltak népszerűvé. Az új képtípus legismertebb darabjai Galimberti Sándor, Tihany Lajos, Ziffer Sándor, valamint az itt bemutatott Dénes Valéria nevéhez köthetők. Nem véletlen, hisz Czöbel és Perlrott mellett ők négyen jelentik a neős-csoport élharcos gárdáját a kolónia életében. A felülnézeti veduták képtípusának törvényszerű megjelenéséhez két ok vezetett. Ez a szokatlan nézőpont ugyanis merőben új képszerkesztési lehetőségeket kínált a kísérletező, fiatal festők számá-

KIÁLLÍTVA:

- A „Kéve” második kiállítása. Nemzeti Szalon, Budapest, 1909. november 7 – november 30. katalógus: 82.
- Salon d’Automne. Paris, 1910. október 1 – november 8. katalógus: 316. (*Eglise* címmel)
- Galimberti Sándor és G.-né Dénes Valéria kiállítása. Nemzeti Szalon, Budapest, 1914. február, katalógus: 88.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- A magyar festészet rejtőzködő csodái – Válogatás magyar magángyűjteményekből I. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2004. 199. oldal
- Magyar Vadak Párizstól Budapestig. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2006. március 21 – július 30. katalógus: 121.

REPRODUKÁLVA:

- A Ház, 1909. 2. évfolyam, 229. oldal
- Nagybánya művészete. Magyar Nemzeti Galéria, 1996. 54. oldal

Ziffer Sándor: Lelátás az István-toronyból, 1908. magántulajdon

Lanow Mária: Lelátás az István-toronyból, 1908 körül, magántulajdon

ra. Egyrészt a „kisvárost nem a környező táji háttérrel megkoronázva oldották meg, ahogy arra a nagybányai tradíció csábított. A nézőpont megemlése egyértelműen jelzi azt a festői szándékot, hogy a naturalista részletezésre csábító «bentartózkodás» helyett sűrítettebb, a szerkezeti lényegét megjelenítő kívülálló viszony kialakítására törekedtek.”¹ Másrészt az emelt nézőpontos tájbrázolása térkonstrukció részévé, azaz – a festés gyakorlatától nézve – „szerkeszthetővé” tette a motívumot. Az apró részletekből építkező lát- és életképek helyett, a házfalak nagy homogén kontúrokkal összefogott színfelületei a komponálás, valamint szín- és formakísérletek számára adnak tágabb lehetőségeket. Ez a mozzanat lesz az első stációja annak a folyamatnak, mely során a komponálás immár egyértelműen „tektonikai” feladattá válhatott; mellyel létrejöhett a szintetizáló intuíció által felépülő, önálló törvényekkel bíró kép.

FESTŐK VERSENYE

Bár írott források nem utalnak rá, valószínű, hogy Ziffer, Lanow Mária és Dénes Valéria azonos beállítású képei egy időben készültek. A három festő egy közös stúdium lehetőségeit, tér- és képépítési problémák egyéni megoldásait villantják fel e festményeken.

A nagybányai cisztercita templomot ábrázoló három mű jellegzetessége, hogy a korszakra jellemző hármastagolású képséma helyett (előtér, középtér, háttér), kettős tagolású képfarmátumot (előtér, háttér) követnek. A városkép immár szerkezetként jelenik meg a vásznon. A háttér természeti elemei és az emberkéz alkotta környezet egyneművé válik a festményeken, a kép szerkezetének alárendelt elemeivé egyszerűsödve.

Lanow festménye kettős természetet mutat: a háttér puha foltjai, a környező hegyek elmosódó körvonalai, valamint az előtér lombozata még az impresszionisztikus természetlátás meglétéről tanúskodnak. Ziffer ugyanakkor a kép szerkezetiségére koncentrált. A tömörszerűen kezelt épület puritán, geometrikus formái dominálnak a festményen. *Ziffer Sándor ... templomának nyugodt formáival összevetve a tényleges Matisse-tanítvány Dénes Valéria képe zaklatott felületeivel, néhol kusza vonalvezetésével a Fauveizmus egyik legerőtelje-*

sebb hazai megnyilvánulásának tekinthető. Miközben a festmény mérete nagyobb, a képkivágás pedig szűkebb Zifferénél, a kompozíció a tájelemek kiküszöbölésével koncentráltabbá, ugyanakkor szinte lélektani mélységű feszültség hordozójává vált, melynek elsődleges eszköze a rutinosan alkalmazott szíkontraszt, illetve a templom tetőzetének fanyar, lilás-bordós színkeverése.”²

Kaszás Gábor

¹ Géger Melinda: Galimberti Sándor. In.: Magyar Vadak Párizstól Budapestig. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2006. 258. oldal

² Szűcs György: Dénes Valéria - Templom. In.: A magyar festészet rejtőzködő csodái – Válogatás magyar magángyűjteményekből I. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2004. 198. oldal